

Majda Travnik Vode

Tadej Golob: *Zlati zob*.

Ljubljana: Založba Mladinska knjiga (Knjižnica Sinjega galeba), 2011.

Novinar, pisatelj in alpinist Tadej Golob je v enem svojih intervjujev, nastalih že po tem, ko je prejel kresnika za že kar malo razvpite in ponarodele *Svinjske nogice*, dejal, da ima v predalu tudi skoraj dokončan mladinski roman – alpinistično različico Seliškarjeve *Bratovščine Sinjega galeba*. Zgodilo pa se je, da sta bili obe knjigi, ponatis *Bratovščine Sinjega galeba* v izvirni, 'krščanski' različici iz leta 1936 z ilustracijami Matjaža Schmidta (njegovimi zadnjimi) in Golobov *Zlati zob* predstavljena na isti tiskovni konferenci, v elitni mladinski zbirki Knjižnica Sinjega galeba pa si sledita z zaporednima številka 330 in 331.

Če je avtor za *Svinjske nogice* izjavil, da so "zmerno vulgarne" in "niso za otroke", za *Zlati zob* velja ravno obratno: mladini priporočeno v branje brez pridržkov. Pravzaprav je kar težko verjeti, da sta knjigi delo istega avtorja, iz tako različnih svetov vznikata, dve tako različni stvarnosti priklicujeta. Vseeno pa nekaj, kar bi lahko imenovali 'temperament knjige' daje slutiti, da je avtor isti. Skupen jima je namreč neugnani, nagli, preskakujoči, naelektreni notranji ritem, živo brbotanje in razlivanje pisateljske domišljije, poigravanje z možnostmi forme, sloga, učinka. Skupen jima je tudi fluid, tisto nekaj, zaradi česar bralec le stežka spusti knjigo iz rok, zmuzljiva, posebna energija, ki je v vsaki dobri knjigi drugačna, neopredeljiva in ki je obenem tisto, v čemer od blizu začutimo avtorja, tisto, zaradi česar se nam zdi, da ga odslej osebno poznamo.

Zlati zob je mladinski pustolovski roman (v tej zvezi tradicionalno pogosto uporabljamo zvrstno oznako mladinska povest) o dveh šestnajstletnikih, Tomažu in Petru, navdušenih alpinističnih začetnikih, ki iz pripravnikov naglo zorita v izvrstna alpinista, in Tomaževi sestri Tini, ki se fantoma pridruži zgolj po spletu okoliščin. Družčina na enem svojih osvajalskih pohodov v Logu pod Mangartom sreča skrivnostnega vrstnika Franka, prav srečanje z njim pa ji omogoči, da vstopi v stik z lokalno

sceno. Ko se v Logu vsi štirje ustavijo v gostilni na pivu (to je za Tomaža prvo pivo v življenju in hkrati že nekakšna napoved iniciacije), naletijo na Frankovega nonota Komaca, ki je nekdanji delal v Rajblu, avstrijskem in nato italijanskem rudniku svinca in cinka, ki je v resnici obstajal in so ga zaprli šele leta 1992. Vendar nono fantom v pravi pustolovski zgodbi (vredni kakega Stevensona) pove (in to je ekspozicija celotne pripovedi), da v Rajblu ni bilo najti le svinca in cinka, ampak so rudarje po vsakem 'šihu' pregledovali, ali s sabo ne odnašajo druge, neprimerno žlahtnejše kovine – zlata. Nono Komac nato v dih jemajočem nadaljevanju pove, kako sta s prijateljem in sodelavcem Mlekužem nekega dne s svedrom po naključju dregnili v zlato žilo in iz nje nalomila nič manj kot osemindvajset kilogramov zlata (nedvomno je tiskarski škrat zaslužen za to, da se zaklad v drugi polovici knjige zmanjša na štiriindvajset kilogramov). Rudarja sta zlato najprej pretihotapila v nonotovo klet, ko pa se je Mlekuž v gostilni napil in vse skupaj izklepetal, sta ga prenesla v Zlati zob, trinajsto v vrsti jam, ki oblikujejo naravno zanimivost nad Logom, t. i. Nasmeh. Zlati zob iz doline ni viden, nono Komac in Mlekuž sta ga odkrila po naključju, ko sta po Loški steni zalezovala nenavadnega gamsa (gre seveda za variacijo legende o Zlatorogu). Ta je vsakič znova nepojasnjeno izginil, dokler nista nazadnje le odkrila, da vedno ponikne v Zlati zob. Nadaljevanje je grozljivo: Mlekuža zlato obsede, zato vse pogosteje hodi v jamo, dokler ga nekoč v njej ne preseneti potres, ki ga zasuje z zlatom vred. Mlekuževa smrtna agonija je hkrati uvodno poglavje romana. Toda zgodba o Mlekužu se s tem ne konča – od tedaj straši na gori. Njegova smrt nenehno preganja nonota, ki se mu zdi, da iz jame ves čas sliši njegove klice na pomoč, zaradi česar se je nono tudi zapil.

S tem je nonotove pripovedi konec, roman pa se šele začne prav zapletati. Tomaž, Peter, Franko in Tina niso edini gostje, ki napeto poslušajo zgodbo; za sosednjo mizo namreč sedijo trije nenavadni tipi: visok plešec, polizanec, ki spominja na kakega Italijana, in peroksidni mišičnjak. Naslednji dan gredo Tomaž, Peter in Tina v Loško steno splezat smer Henrika Tume, ki ni nič posebnega in jo brez posebnih težav osvoji tudi Tina. Seveda bi Peter in Tomaž veliko raje splezala prvenstveno smer prek votlin ... V steni jih napade velikanski gams z belo liso na nogi (ki tako kot bajeslovni Zlatorog očitno varuje zaklad), najdejo pa tudi trinajsto votlino, bleščeče osvetljeni Zlati zob. Morda pa nonotova pripoved o zlatu le ni bila samo prazen gostilniški čvek ...

Vendar je že ponedeljek in trojica se vrne v Ljubljano, kjer preživlja poletne počitnice. Peter in Tina postaneta par, Tomaž pa vročično išče priložnost, da bi se vrnil v Log in splezal prvenstveno smer čez Nasmeh

v Loški steni. Še bolj ga spodbode, ko v plezalnem klubu povedo, da bodo naslednje leto odpotovali v Nepal, vendar je odprava zelo draga. Delati celo poletje ali skušati poiskati Mlekuževo zlato? Dileme seveda ni, vendar se ob vrnitvi v Log nedolžno poletno sanjarjenje o skritem zakladu sprevrže v nočno moro in kriminalko ...

Zlati zob je napeta, razgibana pripoved o iskanju skritega zaklada, ki zvesto obnavlja tradicionalno tematsko-motivno matrico klasičnih mladinskih povesti in romanov (iskanje zaklada, nezlomljivo tovarištvo, srečanje in boj z (odraslimi) nepridipravi, najstniške ljubezni), vendar to stori na svež, avtentičen, prepričljiv način, ki ima vsekakor potencial, da bo pritegnil senzibilno in zato zahtevno najstniško bralsko publiko, ki zelo hitro začuti, kdaj jo nekdo skuša peljati žejno čez vodo. Pri Golobu lahko tudi popolnoma neizkušen bralec razločno zazna, da je avtor res 'noter', da mu 'plezarija' veliko pomeni in da resnično 'piše iz sebe'. Iz knjige namreč veje njegov iskren, intimen angažma, velika ljubezen in zavezanost alpinizmu, ki ga sodobnemu najstniku ravno zato lahko ponudi kot avtentično alternativo ulici ali računalniku, celo kot možnost trajne življenjske osmislitve.

Razen svojevrstne hvalnice alpinizmu je *Zlati zob* tudi pripoved o iniciaciji fantov v može (fantje gredo v goro iskat zlato ter se z nje po hudih psihičnih in fizičnih preizkušnjah vrnejo kot možje). Indijanci ali Afričani svoje fante odpeljejo v puščavo ali džunglo, pri nas so eden poslednjih iniciacijskih prostorov prav gotovo gore. Gore, ta navidežno 'nekoristni svet', so v našem prenaseljenem, hrupnem svetu ena zadnjih ozkih vrat, skozi katera je možen vstop v območje svetega, v prostor, ki omogoča prisluškovanje samemu sebi, levitev, samopreseganje. Prav o tem govori Tomo Virk v svojem odličnem eseu *Religiozna razsežnost alpinizma ali sodobno iskanje Grala*, kjer pravi: "Gora ni le kup kamenja, košček nekoristnega sveta. V mitološki optiki je središče, *axis mundi*, popek sveta, *omphalos*, in je kot taka eden temeljnih človekovih religioznih arhetipov." Tudi Henrik Tuma, ki ga avtor v knjigi omenja kot enega prvih, ki je preplezal Loško steno, v svojih spisih o gorništvu razlaga, da se v želji po osvajanju gora skrivajo najprej rekreativni, nato estetski in etični razlogi, v zadnji, najvišji instanci pa gre za željo po stiku s presežnim; in tu se odpre religiozna razsežnost alpinizma. Vendar se zdi, da pri *Zlatem zobu* ne gre pretiravati: bolj verjetno je, da je avtor s svojim romanom želel preprosto doseči, da bi se bralci ob njegovem navdušenju nad 'plezarijo' zamislili in alpinizem pretehtali kot eno dobrih alternativ na poti iskanja nečesa več v življenju. Z možnostjo, da na koncu odkrijejo tudi religiozno razsežnost alpinizma.